

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U003579

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 26-08-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мезінов Олександр Сергійович

2. Oleksandr S. Mezinov

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 091

Назва наукової спеціальності: Біологія

Галузь / галузі знань: біологія

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Біологія

Дата захисту: 27-08-2025

Спеціальність за освітою: 091 Біологія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 10328

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 34.33.37

Тема дисертації:

1. Ogar Tadorna ferruginea на півдні України: особливості біології виду та технології його відтворення
2. The Ruddy Shelduck (Tadorna ferruginea) is under the Southern Ukraine conditions: the species' biology features and its reproduction technology

Реферат/анотація:

1. Ключові етапи науково-дослідної роботи з вивчення біології огара *Tadorna ferruginea* проводилися в лабораторії збереження різноманіття диких тварин на території Біосферного заповідника «Асканія-Нова» імені Ф.Е. Фальц-Фейна НААН. Дослідження природної циркуляції вірусних патогенів проводилось у співпраці з Національним науковим центром «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» НААН. На підставі результатів багаторічного моніторингу за локальною популяцією огара виявлено причини скорочення чисельності виду в Азово- Чорноморському регіоні України. Вперше подано повний аналіз особливостей біології огара за весь період перебування на території Біосферного заповідника «Асканія-Нова» (чисельність, річний цикл, демографія, біотопи, розповсюдження); детально вивчено репродуктивні показники; проведено якісний аналіз ооморфології; уперше вивчено ваговий та лінійний ріст

пташенят; досліджено розвиток внутрішніх органів та шлунково-кишкового тракту льотних птахів та особин з ампутованою частиною кисті крила; удосконалено процес входження льотних птахів у природу; проведено аналіз факторів, які впливають на формування репродуктивних груп, коливання чисельності, особливості міграції птахів; вдосконалено елементи технології розведення птахів; уперше висвітлена інформація щодо природної інфікованості огаря вірусом грипу та авуловірусами саме на території України. На основі проведених досліджень надано практичне впровадження у вигляді методики з розведення огара у напіввільних умовах. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що на основі розширених знань біології огара були розроблені рекомендації, які можна успішно використовувати під час утримання птахів даного виду в зоопарках, живих куточках, зоологічних розплідниках, мисливських господарствах з метою відновлення чисельності виду в межах природного ареалу для подальшого виведення з переліку рідкісних видів фауни України. Поступове повернення огара до традиційних місць гніздування відбувається за рахунок розселення виду з локальної вільної популяції заповідника «Асканія-Нова», малих штучно-створених осередків у АР Крим, Донецькій, Луганській, Одеській та Харківській областях, а також інвазії з південно-західної частини росії. Чисельність огара в Україні у гніздовий період становить приблизно 1600–1800 особин, із яких щорічно приступають до розмноження приблизно 650–700 самок. Тривале проведення біотехнічних заходів зі створення осілої популяції огара у напіввільних умовах Біосферного заповідника «Асканія-Нова» призвели до зміни характеру перебування виду із гніздового-міграційного на осілий. За структурою зимове скупчення огара складається з 5 відносно відокремлених груп, які достовірно відрізняються дистанцією зльоту, територіальним розміщенням по відношенню до кормового майданчика, місцем ночівлі, поведінкою після зльоту, реакцією на зміну площі льодового покриву на водоймах і зміну середньодобової температури повітря. За особливостями гніздової поведінки репродуктивна частина локальної популяції огара представлена групами 3 категорій, які разом представляють велику колонію. У огарів асканійської популяції виробився колоніальний тип гніздування, проявляється полігамія у формах полігінії та поліандрії, гомосексуальність (від 2 до 4 особин), відмічаються сумісні кладки з іншими видами гусеподібних, гніздовий паразитизм тощо. Середня величина кладок огара на території Біосферного заповідника «Асканія-Нова» становить $11,1 \pm 0,23$ яйця. У сформованих виводках із різними вихователями пташенята огара набувають видоспецифічну поведінку «батьків», у зв'язку з чим простежуються зміни швидкості розвитку окремих частин будови тіла та внутрішніх органів. Критичним для росту пташеняти (спад росту) відмічений період з 25 по 30 добу, що пов'язано з початком інтенсивної заміни пуху на перо. Вирощені у напіввільних умовах БЗ «Асканія-Нова» огарі здатні нормально здійснювати далекі та близькі міграції у секторі азимутів від 91 до 252 градусів на відстані 77–1228 км від місця мічення. Щорічний приріст популяції, з урахуванням загибелі дорослих особин ($49,0 \pm 0,8$) та молодняку ($180,3 \pm 2,2$), становить 132,9 %. Спади загальної чисельності огара пов'язані з епізоотологічною ситуацією та розселенням птахів у місця свого природного ареалу. На підставі серологічних і молекулярно-генетичних досліджень вірусний ізолят А/огар/Асканія-Нова/2-14-12/16 було ідентифіковано як ізолят вірусу грипу птахів з новим для України підтипом H5N8. Авуловіруси 1 серотипу, які циркулювали серед огарів в Азово-Чорноморському регіоні України у 2011 році, споріднені з іншими авуловірусами цього серотипу, і відмічалися у інших видів птахів водно-болотного комплексу у Європі, Сибіру та Центральній Африці. Постійний вплив людини на процес збереження птахів є одним з основних чинників у відновленні і збереженні популяції огара на півдні України.

2. The main stages of this research work on the Ruddy Shelduck (*Tadorna ferruginea*) Biology were carried out in the Conservation of Wildlife Diversity Laboratory on the «Askania Nova» Biosphere Reserve named after F.E. Falz-Fein of the NAAS territory. The natural circulation of viral pathogens studies were conducted in collaboration with the National Scientific Centre «Institute of Experimental and Clinical Veterinary Medicine» of the NAAS. Based on the results of long-term monitoring of the local population of the Ruddy Shelduck, the reasons for the reduction in the species's numbers in the Azov- Black Sea region of Ukraine were identified. for the first time a complete analysis of the Ruddy Shelduck biology has been presented for the entire period of its stay on the «Askania Nova» Biosphere Reserve territory (number, annual cycle, demography, biotopes, distribution); reproductive indicators have been studied in more detail; a qualitative analysis of oomorphology has been conducted; weight and linear

growth of ducklings have been studied for the first time; the development of internal organs and the gastrointestinal tract of flying birds and individuals with an amputated part of the wing brush has been studied; the process of flying birds release into nature has been improved; an analysis of factors that influence the formation of reproductive groups, fluctuations in numbers, and features of bird migration has been conducted; elements of bird breeding technology have been improved; information on the natural infection of the Ruddy Shelduck with influenza virus and avuloviruses in the territory of Ukraine has been highlighted for the first time. Based on the conducted research, a practical implementation in the form of a methodology for Ruddy Shelduck breeding under the semi-free conditions has been provided. The practical significance of the results obtained is that, based on the expanded knowledge of the Ruddy Shelduck biology, recommendations were developed that can be successfully used when keeping birds of this species in zoos, wildlife sanctuaries, zoological nurseries, and hunting farms to restore the number of this species within its natural range for further removal from the Ukraine fauna rare species list. It has been established that the gradual return of the Ruddy Shelduck to traditional nesting sites is due to the resettlement of the species from the local free population of the «Askania Nova» Reserve, small artificially created foci in the Autonomous Republic of Crimea, Donetsk, Luhansk, Odessa and Kharkiv regions, as well as invasion from the southwestern part of Russia. The number of Ruddy Shelduck in Ukraine during the nesting period is approximately 1600-1800 individuals, of which approximately 650-700 females begin breeding annually. Long-term biotechnical measures to create a settled population of the Ruddy Shelduck in semi-free conditions of the «Askania Nova» Biosphere Reserve have led to a change in the nature of the species's stay from breeding-migratory to settled. In terms of structure, the winter accumulation of the Ruddy Shelduck consists of 5 relatively separate groups, which significantly differ in take-off distance, territorial location in relation to the feeding area, place of roosting, behaviour after take-off, reaction to changes in the area of ice cover on water bodies and changes in the average daily air temperature. According to the features of nesting behaviour, the reproductive part of the Ruddy Shelduck local population is represented by groups of 3 categories, which in turn together represent a large colony. The Ascanian Ruddy Shelduck population have developed a colonial type of nesting, polygamy in the forms of polygyny and polyandry, the creation of same-sex groups of 2 to 4 individuals during the nesting period, compatible clutches with other species of Anseriformes, nest parasitism, etc. are noted. The average size of the Ruddy Shelduck clutches on the «Askania Nova» Biosphere Reserve territory is 11.1 ± 0.23 eggs. In formed broods with different caregivers Ruddy Shelduck ducklings, acquire species-specific behaviour of «parents», in connection with which changes in the rate of the body structure individual parts and internal organs development are observed. The critical period for the growth of ducklings is the period from 25 to 30 days (this is a growth slowdown), which is associated with the beginning of down with feathers intensive replacement. Grown in semi-free conditions, Askania Nova Ruddy Shelduck are capable of normal long-distance and short-distance migrations in the azimuth sector from 91 to 252 degrees at a distance of 77-1228 km from the marking site.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Goraichuk, I.V., Gerilovych, A., Bolotin, V., Solodiankin, O., Dimitrov, K.M., Rula, O., Muzyka, N., Mezinov, O., Stegnyy, B., Kolesnyk, O., Pantin- Jackwood, M.J., Miller, P.J., Afonso, C.L. and Muzyka D. Genetic diversity of Newcastle disease viruses circulating in wild and synanthropic birds in Ukraine between 2006 and 2015. Front. Vet.

- Гавриленко, В., Мезінов, О., Старовойтова, Т. (2021). Конфлікт інтересів розвитку інтенсивного сільського господарства та збереження біологічного різноманіття в екологічних коридорах міжнародного значення на півдні степової зони України. Вісті Біосферного заповідника «Асканія- Нова», 23, 4-16.
- Мезінов О.С. (2025). Ключові локалітети сучасного розповсюдження огара *Tadorna ferruginea* в Україні. Біорізноманіття, екологія та експериментальна біологія. 26 (2), 54-71.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Музика Денис Васильович
2. Denis Myzuka

Кваліфікація: д. вет. н., старший науковий співробітник, 16.00.03

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1598-6338

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний науковий центр "Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини"

Код за ЄДРПОУ: 00497087

Місцезнаходження: вул. Пушкінська, буд. 83, Харків, Харківський р-н., 61023, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гаврилюк Максим Никандрович
2. Marsym N. Havryliuk

Кваліфікація: к. б. н., доц., 03.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5729-8184

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Код за ЄДРПОУ: 02125622

Місцезнаходження: бульвар Шевченка, буд. 81, Черкаси, Черкаський р-н., 18031, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Бокотей Андрій Андрійович

2. Bokotey Andrij Andriyovych

Кваліфікація: к. б. н., старший науковий співробітник, 03.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний природознавчий музей Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 03534452

Місцезнаходження: вул. Театральна, буд. 18, Львів, 79008, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ликова Ірина Олександрівна

2. Iryna O. Lykova

Кваліфікація: к. б. н., доц., 03.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1347-2077

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Брезгунова Ольга Олександрівна

2. Olha O. Brezgunova

Кваліфікація: к. б. н., доц., 03.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7503-2790

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Код за ЄДРПОУ: 02125585

Місцезнаходження: вул. Алчевських, буд. 29, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Чаплигіна Анжела Борисівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Чаплигіна Анжела Борисівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Новолокін Антон Володимирович

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна